

Plannen en organiseren

Plannen is een complexe vaardigheid, die uit verschillende deelvaardigheden bestaat. Als je kan plannen, ben je in staat om vooruit te denken, een plan te maken, in te schatten hoe lang iets duurt, prioriteiten te stellen en beslissingen te nemen. Geen evidente vaardigheid voor volwassenen, laat staan voor kinderen. Kinderen leren voortdurend kleine stappen om te groeien in hun planningsvaardigheid, zoals het maken van de boekentas, nadenken over het maken van hun huiswerk. Als ze vrij knutselen, denken ze na over welk materiaal ze nodig hebben, hoe ze dit het beste aanpakken, wat ze willen bereiken, hoe ze zullen starten, wat te doen als er iets niet werkt.

Organiseren is de vaardigheid om structureren te bedenken om informatie en materialen te organiseren en bij te houden. Kinderen leren om op te ruimen, om hun materiaal op een vaste plaats te zetten.

Plannen en organiseren wordt ondersteund door:

- De vaardigheden AAN te LEREN in plaats van te verwachten.
- Strategiebespreking
- Oefenkansen + tijd
- Kleine stappen om te groeien.
- Extra ondersteuning waar hulp nodig is.

We onderscheiden deelvaardigheden die door andere auteurs als aparte EF worden beschreven: plannen en prioriteren, taakinitiatie, organiseren, timemanagement en doelgericht werken. We gaan er kort op in maar nemen deze deelvaardigheden mee in het containerbegrip Plannen en organiseren.

Plannen en prioriteren

Vaardigheid: Om doel te bereiken

Dimensie: Denken (cognitie)

Definitie:

Planning betreft de vaardigheid om een plan te maken om een doel te bereiken of een taak te voltooien. Het gaat er daarbij ook om dat het kind in staat is beslissingen te nemen over wat belangrijk en niet belangrijk is. Planning is het vermogen om datgene te beheren wat nodig is voor huidige en toekomstige taken.

Een jong kind kan onder enige begeleiding bedenken hoe het een conflict tussen leeftijdsgenootjes kan oplossen. Een tiener kan een plan opstellen om een vakantiebaan te krijgen. Of kan een plan voor vandaag maken, waarin het belangrijkste als eerst wordt uitgevoerd.

Waarom ontwikkelen?

In het dagelijks leven 'plannen' volwassenen voortdurend, zowel op het werk als thuis. Hoe plan je je dag, hoe zorg je dat het eten op tijd op tafel staat of kinderen op tijd bij hun sport zijn?

Hoe zorgen ze op hun werk dat projecten afkomen en dat iedereen dan kan doen wat hij moet doen? Ook de vraag of iets nu gedaan moet worden of wat langer kan wachten, is daarbij belangrijk. Bij jonge kinderen zal een volwassene vaak de planning over nemen. Maar door het kind aan te moedigen zelf stapjes in een plan te bedenken, ontwikkelt het kind deze vaardigheid. Als het kind leert hoe je een taak in kleinere sub-taken kunt opdelen. Of het kind leert omgaan met een checklist. Dergelijke hulp(middelen) zorgen ervoor dat het kind ervaart dat je iets beter kunt uitvoeren of overzien wanneer je een 'plan' hebt gemaakt. Uiteraard is het ook belangrijk dat je je dan aan je plan houdt: plannen op zich is goed, maar je eraan houden ook. Ook leert het kind dat wanneer hij/zij een plan heeft, hoe klein ook, hij/zij het plan ook kan bijsturen als het niet helemaal vlotjes verloopt. Dit levert uiteindelijk tijd, denkruimte en een beter resultaat op. Als een kind geen plan heeft en dus zo maar ergens aan begint, kan dit minder efficiënt zijn, en is het moeilijker om het te overzien en om bij te sturen én om de gestelde doelen te bereiken.

Waarom stimuleren van de vaardigheid:

- Bedenk plannen voor het kind als het jong is.
- Betrek het kind zo veel mogelijk bij het plannen.
- Spoor het kind aan om aan te geven wat het eerst moet gebeuren, zodat het leer prioriteren.

Knelpunten:

Het kind:

- kan niet goed een tijdsplanning maken;
- kan een taak niet in deeltaken opdelen zodat het een grote brei blijft;
- kan zich niet aan tijdsplanning houden;
- werkt onvoldoende systematisch;
- vindt het moeilijk in te schatten hoelang iets duurt;
- vindt het moeilijk om eerst een taak af te maken voordat het met iets anders begint.

Taakinitiatie (eraan beginnen)

Vaardigheid: Om gedrag aan te sturen

Dimensie: Doen (gedrag)

Definitie:

Taakinitiatie is het vermogen om zonder dralen (op tijd en op efficiënte wijze) met een taak (die we als vervelend of saai ervaren) te beginnen.

Een jong kind kan meteen nadat het aanwijzingen heeft gekregen met een karweitje of opdracht beginnen. Een tiener wacht niet tot het laatste moment om te beginnen met een opdracht of taak.

Waarom ontwikkelen?

In het dagelijks leven lijkt het soms alsof iedere volwassene even goed is in deze executieve functie. Maar dat is niet zo. Ook volwassenen hebben de neiging om een vervelende taak tot het laatst toe uit te stellen, en zich te focussen op een taak die niet saai of vervelend is. Van

jonge kinderen wordt nog niet verwacht dat ze uit zichzelf met dit soort taken beginnen. Wel is het goed om al op jonge leeftijd kinderen aan te sporen ook vervelende of saaie werkjes eerst te doen. Daarbij moeten we ons wel realiseren dat het een tijdje duurt voordat (jonge) kinderen deze vaardigheid beheersen. Voor het schoolse leren (en leven), maar ook in het werken daarna, hebben kinderen en jong volwassenen deze vaardigheid écht nodig.

Stimuleren van de vaardigheid:

- Probeer een kind gedurende de dag aan te moedigen door meteen met een taak te beginnen.
- Maak duidelijk (visueel) aan het kind wat het moet doen (bijvoorbeeld door het ophangen van
- briefjes, of door een weektaakplanning).
Deel grotere taken op in kleinere (overzichtelijke) stukken/deeltaken.
Praat en bespreek met het kind over hoe en wanneer de taak uitgevoerd wordt.

Knemunten

Het kind:

- komt moeilijk of nauwelijks op gang met het uitvoeren van taken; – start laat met een taak;
- moet eraan herinnerd worden om te beginnen;
- bij groepsactiviteiten: wacht tot iemand anders begint.

Organiseren

Vaardigheid: Om doel te bereiken

Dimensie: Denken (cognitie)

Definitie:

Organisatie is het vermogen om systemen te ontwikkelen en te onderhouden om op de hoogte te blijven van informatie of benodigde materialen. Deze vaardigheid richt zich niet alleen maar activiteiten en verantwoordelijkheden, maar ook op gedachten en ideeën én gevoelens en emoties. Een jong kind kan, na aansporing, speelgoed op de juiste plaats terugleggen. Een tiener kan benodigdheden voor een sport ordenen en lokaliseren.

Waarom ontwikkelen?

Het is met het ouder worden en zelfstandiger je school, studie, werk moeten organiseren, belangrijk dat een kind leert zich te organiseren. Het voordeel is wanneer je overzicht houdt, dat je daardoor beter en sneller beslissingen kunt nemen en dat je geen of minder fouten maakt. Het levert dus tijdwinst en mogelijk een beter resultaat.

Stimuleren van de vaardigheid:

- (Samen met het kind) een systeem bedenken en dat (consequent) toepassen.
- Samen met het kind een planning maken voor de 'organisatie'.

- Realiseer de eigen norm niet altijd bij een kind neergelegd kan worden.
- Zorg ervoor dat kinderen hun spullen op de juiste plek opbergen (wees consequent!).
- Zorg ervoor dat kinderen begrijpen wat ze moeten doen, en daarvoor ook verantwoordelijkheid nemen.

Knelpunten:

Het kind:

- maakt een rommeltje van zijn kastje of tafel;
- raakt spullen kwijt;
- vertoont weinig ordening in werk;
- kan zich slecht focussen op iets;
- werkt niet efficiënt;
- kan problemen niet oplossen of omzeilt problemen.

Timemanagement

Vaardigheid: Om een doel te bereiken

Dimensie: Denken (cognitie)

Definitie:

Timemanagement is de vaardigheid om in te schatten hoeveel tijd je hebt, hoe je deze het beste kunt verdelen en hoe je een deadline moet halen. Het gaat hierbij vooral om het besef dat tijd belangrijk is. Een jong kind kan een korte taak binnen de door een volwassene aangegeven tijdslimiet voltooien. Een tiener kan een schema opstellen om bepaalde deadlines te halen.

Waarom ontwikkelen?

Op jonge leeftijd hebben kinderen vaak nog moeite met het inschatten van de hoeveelheid tijd die ze nodig hebben voor een opdracht. Ze weten niet goed hoe ze die tijd het beste kunnen besteden en hoe ze met deadlines moeten omgaan. Volwassenen nemen dan deze vaardigheid deels over bij (jonge) kinderen en zodra een kind kan klokkijken verschuift deze verantwoordelijkheid meer naar het kind. Het is voor kinderen wel belangrijk dat hij/zij deze vaardigheid ontwikkelen.

Jonge kinderen zullen aangemoedigd moeten worden om eerst iets op te ruimen voordat ze gaan buiten spelen. De volwassene kan duidelijk maken dat opruimen een onderdeel van spelen is dat ook tijd kost/vraagt. Oudere kinderen moeten bijvoorbeeld eerst leren dat ze hun huiswerk maken voordat ze gaan sporten of hoe zorg je ervoor dat je nog tijd overhoudt om te gamen? Juist in deze tijd waarbij kinderen verleidingen groot zijn, om snel en veel van taak te wisselen, dienen ze hun tijd goed in te delen.

Stimuleren van de vaardigheid:

- Probeer te zorgen voor een (voorspelbare) routine zowel thuis als op school.
- Maak duidelijk, in de dagelijkse routine, dat taken tijd 'kosten' en dat deze vaak volgorde hebben.

- Bespreek samen met het kind over hoe lang hij/zij denkt nodig te hebben om een taak uit te voeren en/of onderdelen van deze taak.
- Maak planningen (kalenders, roosters, dagschema's) om inzichtelijk te maken wat er van het kind verwacht wordt en wat allemaal kan in de beschikbare tijd.
- Jonge kinderen vinden het gebruik van een 'timetimer' erg prettig.

Knelpunten

Het kind:

- heeft moeite met het voltooien van dagelijkse activiteiten;
- vindt het moeilijk om binnen de gestelde tijd een klusje te klaren;
- kan niet overzien hoeveel tijd hij/zij nodig heeft voor een bepaalde activiteit;
- heeft het 'werk' niet op tijd af;
- kan niet prioriteren in de te maken beslissingen of opdrachten als de tijd beperkt is.

Doelgericht gedrag

Vaardigheid: Om gedrag aan te sturen

Dimensie: Doen (gedrag)

Definitie:

Doelgericht gedrag is het vermogen om een doel te formuleren, dat te realiseren en daarbij niet afgeleid of afgeschrikt te worden door tegengestelde belangen.

Een kind uit groep 5 kan tot de pauze doorwerken aan een taak. Een tiener kan gedurende langere tijd geld verdienen en sparen om iets belangrijks te kopen.

Waarom ontwikkelen?

Het is een vaardigheid die het laatst van alle executieve vaardigheden tot ontwikkeling komt. Maar wel een die al eerder gestimuleerd kan worden (dit gebeurt vaak onbewust). Iedere keer wanneer een kind wordt aangemoedigd om iets te blijven proberen, wordt het doelgericht gedrag gestimuleerd. Als je weet wat je wilt bereiken (welk doel je hebt gesteld) en daar ook alles aandoet om dit te bereiken, dan beheers je deze vaardigheid heel goed. Als een kind deze vaardigheid goed beheerst, dan is dit een goede ondersteuning van de schoolloopbaan van het kind. Om dit te kunnen moet het kind in staat zijn om een doel te formuleren, zich daar op te richten en zich niet te laten afleiden door allerlei verleidingen. Wanneer het kind de verleidingen niet kan weerstaan, zal slagen op school of opleiding een zwaardere taak zijn.

Stimuleren van de vaardigheid:

- Begin heel vroeg, bij voorkeur met zeer korte taken, waarbij het doel onmiddellijk zichtbaar is.
- Help het kind om steeds verder gelegen doelen te behalen, en begin daarbij met doelen waaraan het kind wil werken.
- Geef het kind iets om naar uit te kijken voor als de werk geklaard is (bijvoorbeeld buiten spelen, tekening maken, ...)
- Verleng geleidelijk aan de tijd die nodig is om een doel te bereiken.

- Herinner het kind eraan waar het naartoe werkt.

Knelpunten:

Het kind:

- probeert slecht één oplossing om een doel te bereiken; – geeft snel op bij een uitdagende taak;
- bereikt het gestelde doel niet (frustraties);
- kan maar kort ergens mee bezig zijn.